

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Första kammaren.

Nr 54.

Lördagen den 24 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkande och memorial:

nr 20, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen å smör; och

nr 21, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del av utskottets betänkande nr 17 i anledning av väckta motioner om dels upphävande av tullen å spannmål m. m., dels borttagande av tullen å korn; ävensom

lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckt motion angående åtgärder till tryggnad och fortsatt utveckling av det gemensamma skandinaviska lagstiftningsarbetet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under gårdagen avlämnade proposition nr 150, angående hästhållningen för officerare vid armén.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda proposition nr 149, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 8 i lagen den 10 oktober 1913 angående köttbesiktning och slakthus.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under gårdagen avlämnade och då jämväl bordlagda proposition nr 152, angående anslag av lånemedel för gäldande av kostnader för införandet av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Föredrogs statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslagen till provärsinstitutionen;

Första kammarens protokoll 1915. Nr 54.

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för lärarinna vid statsunderstödd enskild läroanstalt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring vid svensk skola i utlandet; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående villkor för det av riksdagen anvisade anslag till restaurering av det s. k. klosterhuset i Vreta klosters församling.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets sistlidne dag bordlagda utlåtanden nr 23 och 24.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets under gårdagen bordlagda memorial nr 31, med överlämnande till riksdagen av förteckning över försälda kronoegendomar.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts den 20 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande nr 10, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om bidrag av statsmedel till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 147, hade herr *Holmström* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida bidrag av statens medel måtte kunna tilldelas kommun, som i sin tjänst anställde examinerad sjuksköterska.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket motionen överlämnats för vidare behandling, hade i avgivet utlåtande hemställt, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning huruvida bidrag av statens medel måtte kunna tilldelas kommun, som i sin tjänst anställde examinerad sjuksköterska.

Andra kammaren hade bifallit sitt utskotts hemställan, varefter ärendet överlämnats till första kammaren, som hänvisat detsamma till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott, vilket i nu föredragna utlåtande hemställt, att första kammaren, med biträdande av andra kammarens i ärendet fattade beslut, måtte för sin del besluta, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, huruvida bidrag av statens medel måtte kunna tilldelas kommun, som i sin tjänst anställde examinerad sjuksköterska.

Herr Swartz: Att statens utgifter visa en rent av obändig tendens att stegras, det är en allmänt känd sanning. Att mycket av denna tendens kommer sig däraf, att statens ingripande utsträcker över allt fler och fler områden, där det förnt icke har påkallats, är lika känt. Mången gång är det så, när riksdagen skall gå till bedömandet av nya krav, som ställas på densamma, att riksdagen är på sätt och vis redan på förhand bunden. Det har vid något tillfälle inom riksdagen väckts en motion, som hänvisats till behandling av ett tillfälligt utskott, och det är helt naturligt, att när detta utskott fått frågan om hand det vid behandlingen däraf ej kunnat i främsta rummet bli fråga om den inverkan, som ett eventuellt bifall till ett framställt skrivelseförslag kan medföra i statsfinansiellt hänseende. Det är ej detta, som blir det för utskottet avgörande, utan det blir det mer eller mindre behjärtansvärda i själva framställningen, som kommer att i främsta hand trycka sin prägel på utskottets utlåtande. Det finner jag också vara fullkomligt naturligt. En sådan fråga ha vi nu här föreliggande, och jag finner det mycket naturligt, att utskottet funnit den här framställda saken synnerligen behjärtansvärd och därför ur den synpunkten sett vill ha en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida det ej kan vara lämpligt, att staten hädanefter i viss mån bidrager till anställande och avlöande av kommunala sjuksköterskor.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.
(Forts.)

Jag anser mig i alla händelser vara speciellt skyldig att inom riksdagen så gott sig göra låter under de tidsomständigheter, som äro rådande, tillvarataga statens finansiella intressen, nämligen genom att fästa uppmärksamheten på innebörden av den här gjorda framställningen.

Det erkännes av utskottet självt, att denna framställning innebär ett förslag till avvikande från de hittills följda grunderna på detta område, ett överskridande av gränsen mellan det kommunala och det statliga ingripandet i dessa utgifter, och vidare erkännes det av utskottet, att det utan tvivel kan komma att medföra ei oavsevärda kostnader för statsverket, men utskottet har som sagt i alla fall funnit saken vara så behjärtansvärd, att man bör skriva och begära en utredning. Vore det nu så, att saken låge uteslutande på det sättet, så kan jag väl förstå, att det vore otänkbart att kunna förmå kammaren till att gå med på avslag på denna skrivelse, men så som landet här ligger, såsom förhållandena faktiskt gestalta sig, så undras det mig, huruvida ej alla, även de varmaste vänner till det föreliggande förslaget skulle kunna finna det vara rätt så gott att förena sig om ett avstyrkande av denna skrivelse, för att icke på förhand alltför starkt binda riksdagen, och det vid en tidpunkt, då man ännu icke kan fullt så väl överblicka frågan och se, vad som skulle kunna göras däråt, som det skulle vara möjligt ifall man väntade någon tid.

Jag ber att få erinra därom, att till utskottets betänkande

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

är fogad bland annat en bilaga, innehållande ett yttrande, som är begärt av andra kammarens tillfälliga utskott. Detta yttrande, som här är åberopat av första kammarens tillfälliga utskott, är avgivet av inom civildepartementet tillkallade sakkunniga för utredning angående i sjukvård sysselsatta kvinnors arbetsförhållanden. Dessa sakkunniga, som naturligtvis ej kunna på något sätt och vis misstänkas för att ej vilja främja själva saken, yttra likvisst, att det är åtskilliga frågor, som böra först utredas, innan man kommer fram till det stadium, som den skrivelse, vilken nu föreslås av utskottet, berör. Man bör nämligen först utreda frågan om sjuksköterskornas utbildning och löneförmåner samt frågan om, vilka rättigheter och skyldigheter som de skulle kunna få, särskilt i vilken mån åt dem borde kunna inrymmas att behandla sjukdomar på egen hand. Sedan de sakkunniga berört detta säga de, på sid. 6 i utskottets betänkande:

»Av det sagda framgår dels, att den i motionen åsyftade frågan icke gärna kan lösas utan att en del andra frågor, som röra sjuksköterskornas utbildning och verksamhet, blivit lösta och bestämda, dels att vi för närvarande just hava ungefär liknande frågor under diskussion och utredning. Huruvida och under vilka omständigheter statsbidrag kan tänkas utgå till kommuner, som anställa sjuksköterskor, torde i viss mån komma att framgå utav det betänkande, som vi så snart sig göra låter komma att avlämna. I varje fall lærer den frågan lättare kunna överskådas, sedan de utredningar och förslag, vi komma att avgiva, blivit framlagda. Det synes oss alltså som om den av motionären åsyftade utredningen lämpligen borde kunna anstå, till dess Kungl. Maj:t fått tillfälle taga de av oss behandlade frågorna under omprövning.»

Det vill synas mig, att detta uttalande från ett så intresserat och sakkunnigt håll som detta borde vara alldeles tillräckligt för att bestämma första kammarens hållning. Så vitt jag kan förstå, har utskottet endast ett skäl, som gör, att utskottet det oaktat fasthåller vid förslaget om en skrivelse, och det är det, att Kungl. Maj:t skulle kunna ytterligare utvidga för dessa sakkunniga den befogenhet, som de hava med avseende å frågans handläggning, eller också, sedan de blivit färdiga med den här ifrågavarande utredningen, att de fortsättningsvis skulle få företaga en sådan utredning, som den av utskottet ifrågasatta. Men jag hemställer verkligen, huruvida detta kan vara ett tillräckligt skäl i och för sig att gå ifrån vad de sakkunnige här själva hava föreslagit, nämligen att man skulle vänta tills man får den säkrare grund, som man kan få för bedömandet av hela frågan och sålunda också för bedömande av, huruvida det kan vara nödvändigt och lämpligt för riksdagen att skriva i denna sak till Kungl. Maj:t, eller huruvida den icke i alla fall har sitt gifna fog för sig. Då jag anser, att så är förhållandet, och då jag icke kan finna, att det under dessa förhållanden är

nyttigt, att man onödigtvis binder sig i en fråga, som man i alla fall tydligtvis får att göra med, så ber jag, herr talman, att för min del få yrka avslag på utskottets förslag.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

Herr Hammar skjöld: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få taga vid, där den siste talaren slutade, nämligen vid yttrandet av de sakkunniga. De säga i slutet av utlåtandet, att deras arbete fortkridit så långt, att de hoppas under loppet av innevarande år kunna avgiva sitt betänkande. Nu förutsätter jag först, att det skulle kunna råda enighet därom, att vad som kan göras för förbättrande av sjukvården, bör göras. Jag skall återkomma till den frågan sedermera, men under den förutsättningen, att man är ense därom, anser jag, att just detta sista yttrande av de sakkunniga har givit utskottet en berättigad anledning att komma till det slut, vartill det kommit. Ty utskottet har ju sagt, att det ligger i Kungl. Maj:ts hand att bestämma tidpunkten, när Kungl. Maj:t vill låta göra en sådan här utredning. När vi nu ha fått veta av de sakkunniga själva, att de hoppas under loppet av innevarande år hava slutat sin utredning, så synes det mig vara en avgjord fördel, att Kungl. Maj:t redan då har i sin hand en riksdagens skrivelse för att kunna låta de sakkunniga fortsätta med den utredning, som nu här riksdagen skulle begära. Ett avslag på vad utskottet föreslagit innebär helt enkelt uppskov med frågan. Man kan säga, att ett års uppskov mer eller mindre gör ej så mycket, men är man intresserad av själva saken, så har ett års uppskov en mycket stor betydelse. Jag kan sålunda i motsats till den siste ärade talaren ej gå med på, att de sakkunnigas utlåtande skulle utgöra något skäl för riksdagen att ej skriva till Kungl. Maj:t, utan jag tycker tvärt om, att det talar för, att Kungl. Maj:t nu borde få detta uppdrag för att, när Kungl. Maj:t finner det lämpligt, sätta en sådan utredning i gång.

Sedan komme man in på andra frågor, som beröra dessa. Först och främst den, som utskottet har omnämnt, att ett bifall till motionen skulle innebära ett brytande av hittills gällande principer i fråga om bestridandet av kostnaderna för den allmänna sjukvården. Men de principerna äro för länge sedan brutna i flera hänseenden. Vi hava påpekat ett par: tandvården för skolbarn och sinnessjukvårdens ordnande. Jag kan tillägga ännu ett, nämligen extraprovinsialläkareinstitutionen. Det är befattningar, som avlönas dels av landstingen och kommunerna, dels av staten. Man kan väl ändå ej förneka, att denna institution är något, som hör till den allmänna sjukvården. När således i så viktiga punkter principen är bruten, så tycker jag det ej borde vara så farligt att bryta den även i fråga om sjuksköterskorna. Kanske får man säga, att frågan i grund och botten gäller, huruvida de kommunala sjuksköterskorna äro behöfliga eller ej. Jag skall ej alls yttra mig om städerna. De hava ju sina särskilda förhållanden. De hava mycket lättare

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

att ordna dessa saker. De hava i allmänhet dessutom offentliga sjukvårdsinrättningar. Men jag har ju hela mitt liv bott på landsbygden, i en gles befolkad och fattig landsända, och jag vet genom otaliga exempel, hur behöfligt det är, att sjukvården förbättras just i det hänseendet, att det finnes utbildade sjuksköterskor, som kunna hjälpa i de många fall, där man antingen ej hastigt nog kan få läkare till sig eller där det i övrigt möter svårigheter härför. Det är ej lätt, skall jag säga herrarna, att långt inne i skogarna, kanske en halv mil från körbar väg, få en läkare. Men har man då en sjuksköterska, som alltid på något sätt kan taga sig fram dit, så kan hon göra otroligt mycket gagn, och jag försäkrar, att det verkligen behövs, att sjukvården på landet blir förbättrad, ty den lämnar ännu mycket övrigt att önska. Jag vill här giva läkarna det erkännande, att de göra allt möjligt för att tillmötesgå allmänhetens berättigade fordringar, men dels kunna de ej alltid räcka till, dels är det stundom förenat med stora svårigheter att anlita dem, varemot en sköterska kan uträtta ganska mycket.

Utskottet har betonat, och jag vill ytterligare stryka under det, att det bör skapas de allra starkaste garantier för att sjuksköterskorna skola stå under läkarens direkta tillsyn och icke få handla alldeles på egen hand.

Då jag således ej kan förneka, att det föreligger ett mycket starkt behov av förbättrad sjukvård och ej kan erkänna, att den siste talarens invändningar mot, att riksdagen nu skriver till Kungl. Maj:t ha något verkligt berättigande, så anhåller jag, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Swartz: Ja, herr talman, jag har ju för min del ingalunda underkänt behovet och nyttan av kommunala sjuksköterskor. Emot vad därom blivit sagt har jag ingenting att invända, utan vad jag sagt är det, att jag anser det vara olämpligt att på det stadium, frågan nu intager, skriva till Kungl. Maj:t och begära utredning om, huruvida det ej skall med statens medel lämnas bidrag till kommunala sjuksköterskor. Det är ej omöjligt att tänka sig andra utvägar, som i alla fall för kommunerna innefatta samma fördel. Jag tror mig veta, att i vissa län det gives bidrag från landstinget till sådana kommuner, som äro i behov därav. Att under sådana förhållanden nu, då frågan är under utredning — och det är till och med sagt av de sakkunniga, att huruvida och under vilka omständigheter statsbidrag kan tänkas utgå till kommuner, som anställa sjuksköterskor, torde i viss mån komma att framgå av det blivande betänkandet — peka på, att det ovillkorligen skall vara statsbidrag och ej bidrag från andra för att hjälpa kommunerna, är, synes det mig, stridande mot den försiktighet, som varit rådande i sådana saker, särskilt inom första kammaren. Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Olsson, Oscar: Jag skall be att få fortsätta ungefär där herr Swartz slutade. Ett par meningar efter det yttrande av de sakkunniga, som han citerade, heter det: »Det synes oss alltså, som om den av motionären åsyftade utredningen lämpligen borde kunna anstå, till dess Kungl. Maj:t fått tillfälle taga de av oss behandlade frågorna under omprövning.» Sålunda ett direkt uttalande av de sakkunniga om, att en utredning behöves, men de anse, att denna utredning borde få anstå till dess de avgivit sitt utlåtande. Vad herr Swartz skulle vinna genom att kammaren bifölle hans yrkande det vore således närmast, att denna motion måste komma tillbaka en gång till, för att Kungl. Maj:t skall anse sig berättigad att göra denna utredning. Jag kan nämligen ej tänka mig, att Kungl. Maj:t kan fatta ett avslag på detta utlåtande på annat sätt, än att Kungl. Maj:t skulle känna sig förhindrad att gå i författning om den utredning, som första kammaren i dag avslagit. Om det nu är på det sättet, som herr Swartz själv erkände, och som de sakkunniges utlåtande tydligen giver vid handen, nämligen att denna utredning behöves och det endast är frågan om, när utredningen skall sättas i gång, är det då ej lämpligt, att den sättes i gång omedelbart efter överlämnandet till Kungl. Maj:t av de sakkunniges utlåtande? Om Kungl. Maj:t finner det lämpligt, som utskottets ärade ordförande redan anfört, så är det ju Kungl. Maj:t, som bestämmer tiden för denna utredning. Kammarens beslut, om det går i överensstämmelse med utskottets utlåtande, betyder således, att Kungl. Maj:t, om och när Kungl. Maj:t finner för gott, kan sätta i gång utredningen, under det att ett avslag, såvitt jag kan se, skulle förhindra Kungl. Maj:t att sätta i gång denna utredning, innan riksdagen eller kammaren fattat ett annat beslut. På grund därav och då saken tydligen, som framgår även av herr Swartz' utlåtande, måste anses vara behjärtansvärd, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer ezaminerad sjuksköterska.

(Forts.)

Herr Eklundh, Carl: Här fälldes ett yttrande, att vissa landsting bidraga till ifrågavarande sjukvård, men jag undrar, om så är förhållandet. Visserligen bidraga en del landsting till sjuksköterskornas avlöning, men dessa äro i första hand avsedda för epidemisjukvården, och det är något helt annat än vad här är fråga om. Vad nu beträffar riksdagens principiella ställning att icke bidraga till den kommunala sjukvården, vill jag påpeka, att utom det nämnda förhållandet angående sinnessjukvården och extra provinsialläkares avlöning, så bidrar ju staten även till tuberkulossjukvården och dess dispensärverksamhet, som är en fullständig kommunal verksamhet. Beträffande vården av skrofulösa barn bidrager staten ävenledes både med anslag för vård och till resor för dessa barn, och beträffande de vanföras sjukvård så veta vi, att riksdagen är mycket

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

starkt och livligt intresserad därav. Jag tror därför, att nämnda princip är på mångfaldiga sätt redan förut bruten.

Nu kan ej förnekas, att staten för sina stora utgifter för hälso- och sjukvård ej får det resultat, som man skulle ha rätt att fordra, men det beror därpå, att staten saknar organ för att övervaka utförandet av vad den önskar vinna. Genom förevarande förslag skulle staten få detta synnerligen värdefulla organ, nämligen på så sätt, att dessa kommunala sjuksköterskor skulle biträda tjänsteläkaren i övervakandet av den allmänna hygien, bostadshygien, fosterbarnsvården och många dylika frågor. I fråga om tillsynen av tuberkulösa och sinnessjuka skulle ju tjänsteläkaren hava ett betydelsefullt och synnerligen gott stöd i dessa kommunala sjuksköterskor. Därtill komme, att de naturligtvis för hälso- och sjukvården skulle bli av synnerligen stor nytta. Vi veta, att i fråga om sjukas behandling finnas lika många meningar som huvuden. Ty om en sjuk talar till olika personer om sin sjukdom, så får han lika många råd som det antal personer, han vänder sig till, och då vore det väl synnerligen fördelaktigt, om det funnes en något så när kompetent person, till vilken han kunde vända sig och få ett gott råd. Denna mission kunde dessa kommunala sjuksköterskor hava. Man skulle ha säkerhet för att exempelvis färska sår och olycksfall komme under sakkunnig behandling från början och man sluppe att få höra sådana saker upprepas, som t. ex. att av en kvacksalverska här i Stockholm behandlats ett flertal patienter dagligen med det ena såret varigare än det andra, och behandlingen bestod däri, att hon doppade fingret i en salva och strök på det ena såret efter det andra. Man förstår, vilken förfärlig risk det ligger däri och hur det nästan är otänkbart, att ett färskt sår skall kunna undgå att infekteras, då varet överföres från det ena till det andra. Sålunda finner jag, att dessa kommunala sjuksköterskor även kunde bli ett synnerligen gott hjälpmedel mot dylikt kvacksalveri.

Jag menar sålunda, att alla skäl talar för ett bifall till utskottets förslag, och det skulle enligt mitt förmenande vara synnerligen beklagligt, om detta nu skulle falla. Frågan skulle nog endast falla framåt, man skulle uppskjuta dess lösning. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Stapelmohr: Ja, herr talman, mina herrar, jag skall ej framställa något yrkande i frågan, men jag har ej kunnat underlåta att taga till ordet med anledning av en uppgift, som den senaste talaren lämnade, nämligen att sjuksköterskeväsendet icke i något län finnes ordnat på annat sätt än, att det anställts ett antal epidemisjuksköterskor, som helt eller delvis avlönas av landstinget. Jag har en annan erfarenhet om saken. I det län, jag tillhör, är sjuksköterskeväsendet ordnat just i nära överensstämmelse med vad utskottet tänkt sig. För åtskilliga år sedan gjorde förste provinsialläkaren i länet en fram-

ställning om, att landstinget skulle bekosta ett visst antal epidemisjuksköterskor. Framställningen togs under övervägande av landstinget, men som landstinget ej fann den utvägen, som förste provinsialläkaren påvisade, lämplig för förhållandena i länet, till följd av att befolkningen är glest boende och avstånden mellan de bebyggda orterna stora, så ordnade landstinget frågan på ett helt annat sätt eller så, att landstinget beslöt att under vissa villkor lämna ett bidrag av högst 300 kronor till varje kommun, som hos sig anställde en skolad sjuksköterska, vilken jämväl skulle vara hemmastadd i epidemisjukvård. Det gick litet trögt i början med begagnandet av det där anslaget, som landstinget givit, och det är helt naturligt, ty saken var så ny, men idén slog snart igenom och har sedan utvecklats sig på ett synnerligen lyckligt sätt så att numera är det 22 eller 23 sjuksköterskor anställda av kommunerna, och tillfredsställelsen med dessa har varit stor, även bland läkarna, av vilka flera icke i början voro synnerligen böjda för detta arrangemang.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

Herr C avalli: Jag begärde ordet i anledning av vad den ärade talaren på Älvsborgslänsbanken sade i början av sitt anförande. Om jag hörde rätt, så sade han, att det icke fanns några landsting, som bidraga till kostnader av här ifrågavarande slag. Om detta var hans yttrande, så är det, vad Malmöhus län beträffar, icke riktigt. Där lämnas bidrag just till detta ändamål.

Då jag emellertid har begärt ordet, torde jag ha anledning att yttra mig något mera om saken i anledning av sista delen av samma talares yttrande. Han gjorde där en målande skildring, huru behovet av ordnandet av sjuksköterskeväsendet på landsbygden vore stort, men jag vädjar till den ärade talaren, om den frågan här föreligger. Den föreligger ej. Vad opponenter mot utskottet här har talat om, det är frågan om *sättet för gäldande* av kostnaderna. Det är däremot han opponerade sig och ifrågasatte, om det ej vore lämpligt, att landstingen i rätt vidsträckt mån finge bidraga till kommunernas kostnader för sjukvården. Man bör begagna statens medel varligt särskilt i dessa tider, och genom att bifalla detta utskottets skrivelseförslag har man principiellt bundit sig vid kostnader, vilkas storlek endast blir känd genom den utredning, varom man ber. Detta är naturligtvis ett farligt tillvägagångssätt. Jag har många gånger varit i tillfälle att påpeka faran härav, och om herrarna gå tillbaka i riksdagshandlingarna, skola ni finna, att »spåren förskrücke».

Efter vad jag nu sagt, tillåter jag mig yrka avslag på såväl motionen som utskottets hemställan.

Friherre Hermelin: Jag uppkallades av ett yttrande av herr Oscar Olsson. Han uppmanade kammaren att fortsätta med läsningen, där statsutskottets ordförande slutade. Jag ber att få upprepa vad statsutskottets ordförande citerade, nämligen

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

»Huruvida och under vilka omständigheter statsbidrag kan tänkas utgå till kommuner, som anställa sjuksköterskor, torde i viss mån komma att framgå utav det betänkande, som vi så snart sig göra låter, komma att avlämna.» Om det sålunda nu av detta betänkande kommer att framgå, att statsbidrag bör ifrågakomma, så är jag alldeles övertygad, att Kungl. Maj:t framkommer med sådant förslag, utan att kammaren direkt pekar därpå. Frågan är ytterligt angelägen och behjärtansvärd, men jag tror, såsom statsutskottets ordförande nyss sade, att frågan kan lösas på ett annat sätt, och därför är det nog skäl att avvakta utredningen.

Jag ber att få instämma i yrkandet på avslag på utskottets hemställan.

Greve Hamilton, Hugo: Sedan jag begärde ordet har jag i viss mån blivit förekommen av herr von Stapelmohr. Jag tänkte, liksom han, upplysa om att det ingalunda är endast till epidemisjuksköterskor som landstingen lämna anslag. För övrigt vill jag säga, att jag intar i denna fråga en något avvikande ståndpunkt från den förste ärade talaren, som ansåg, att man endast borde söka undanskjuta denna skrivelse till en lämpligare tidpunkt. Mig synes det nämligen tvivelaktigt, om man över huvud taget bör i detta ärende avlåta en skrivelse. Utskottets ärade ordförande yttrade, att här gäller det endast att avgöra, huruvida kommunala sjuksköterskor äro önskvärda. Nej, det är icke alls fråga därom enligt mitt förmenande. Det är ofantligt mycket, som jag anser vara önskvärt, men som jag icke därför anser böra befrämjas genom anslag av statsmedel. Mången tror ju, att så fort man får ett anslag av statsmedel, så får man fart på en verksamhet. För min del har jag den åsikten, att ett skyndsamt meddelande av statsanslag tvärt om är till skada, det verkar schabloniserande och förlamande. Det är mycket önskvärt, att man kan bevara initiativet och arbetet åt de enskilda och kommunerna. Och detta gäller icke minst då det är fråga om ett område som detta, som hittills varit förbehållet kommunerna.

Det mest anmärkningsvärda med denna skrivelse är, att riksdagen utan någon utredning skulle ta en bestämd position så till vida, att riksdagen, om icke något i utredningen kommer i vägen, anser, att statsanslag bör lämnas. Det är just i den punkten jag ställer mig tvivlande. Insikten om behovet av anställandet av kommunala sjuksköterskor har mer och mer slagit igenom; landstingen ha behjärtat denna fråga och sökt understödja den. Jag tror, att det är önskvärt att låta denna rörelse vara i fred åtminstone tills vidare. Jag ber att få instämma i yrkandet på avslag å utskottets hemställan.

Herr Clason: Jag begärde egentligen ordet med anledning av att talaren på Örebrobanken gång på gång i sitt anförande gjorde gällande ungefär, att om en skrivelse i denna fråga

eller andra frågor icke avlättes från riksdagen, så skulle Kungl. Maj:t, såsom han mer än en gång uttryckligen sade, vara förhindrad att föranstalta om en utredning av frågan. Det är ju naturligtvis en fullkomligt felaktig uppfattning. Om riksdagen skriver, så betyder det, att riksdagen understryker ett behov, men att uteblivandet av en riksdagens skrivelse skulle förhindra Kungl. Maj:t att igångsätta en utredning eller såsom i detta fall kunde tänkas, ytterligare utvidga en redan pågående utredning är fullständigt ohållbart. Det skälet för skrivelsen håller alltså icke streck.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

Herr Olsson, Oscar. Gent emot den siste ärade talaren ber jag att få påpeka, att det är skillnad mellan att ett skrivelseförslag icke avlättes och att ett skrivelseförslag här i kammaren avslås. Jag tror ändå, att jag har rätt däri, att det torde kunna finnas vissa betänkligheter hos Kungl. Maj:t att företaga en utredning, som här i kammaren blivit ifrågasatt men varom hemställan blivit avslagen.

Vad herr Cavalli och greve Hamilton yttrade beträffande den väg, som man borde gå för dessa medels uttagande, så kan jag icke förstå, att saken blir billigare, om medel tagas från landstingen, än om de tagas från staten. Jag tycker, att uttagandet av dessa medel blir mycket ojämnare, om det skall överlämnas till varje landsting särskilt i stället för till staten att bestå dessa medel. Jag tror ej heller, att det precis kan vara till fördel för landstingets övriga uppgifter. Jag tror, att det är sant, vad som sades, att schablonartade historier kunna vara till olycka, men i detta speciella fall, där det gäller en sak, om vilken, såvitt jag kan förstå, alla äro ense beträffande önskvärdheten av dess genomförande, så kan jag icke alls förstå, att det skulle vara till olycka att nu taga ett initiativ.

Jag kan således icke se, att något egentligt bärande skäl kommit fram mot utskottets hemställan, och jag ber därför fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Greve Wachtmeister, Axel: Det är givetvis så, att en del landsting, såsom här framhållits, lämna bidrag till anställande av kommunala sjuksköterskor, men det få vi väl medgiva, att i stort sett, har detta sätt icke varit tillfyllestgörande. Det är ett allt för ringa antal kommunala sjuksköterskor, som tjänstgöra i landsorten. Och om icke några särskilda åtgärder från statens sida vidtagas kommer det nog så att förbliva. Nu ha både herr Cavalli och herr Swartz framhållit, att genom ett bifall till utskottets hemställan riksdagen skulle principiellt fastslå, att staten skulle skänka medel till bidrag för avlönande av kommunala sjuksköterskor, men så är det ju icke. I utskottets utlåtande lyder hemställan så: »att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, huruvida bidrag av statens medel må

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

kunna tilldelas kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska». Det kan tänkas, att utredningen skulle giva vid handen, att det icke behöves, att staten lämnar bidrag. Det kan också tänkas en tredelning av kostnaderna så att dessa erläggas av staten, kommunerna och landstingen gemensamt och då av staten endast med en obetydlighet såsom eggelse. På grund härav och med anledning av den stora betydelse saken har, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Holmquist: Jag skall be att för min del på det livligaste få förorda detta skrivelseförslag.

Här har utav herr Cavalli yttrats, så vitt jag förstått, att förhållandena i Skåne skulle vara drägliga, ja till och med goda, att landstinget där ingripit och att förhållandena alltså skulle kunna ordnas utan något ingripande av staten. Men Skåne är dock icke Sverige, och jag tror, att den, som har reda på förhållandena i Norrland, måste hava en helt annan syn på tingen. Jag vet icke, om herrarna känna, vad det kostar där i en del landsdelar att få ett läkarbesök. Det kostar verkligen högst betydande summor, och när läkaren kommer, och har konstaterat sjukdomen och dess art, så är över huvud taget läkarbehandlingen slut för patienten. Men om det finnes en skolad sjuksköterska, till vilken läkaren kunde vända sig, så kunde verkligen patienten få en sjukvård, som gjorde, att läkarens besök verkligen bleve fullständigt effektivt. Det har från läkarhåll så många gånger påpekats för mig det betydelsefulla arbete, som en skolad sjuksköterska kunde utföra, att jag redan av den anledningen anser det nödvändigt att omfatta detta förslag. Jag har själv i det län, jag tillhör, kunnat se vad verkligen där i vissa orter en sålunda tillämpad form av läkarvård har kunnat medföra. Jag kan emellertid förstå den uppfattning, för vilken herr Swartz gjort sig till tolk. Han sade, att genom antagande av detta skrivelseförslag kommer man in på en väg, som kan leda till stora utgifter. Men, mina herrar, det finnes väl knappast något område, där staten bör underkasta sig större utgifter än på det här ifrågavarande. För övrigt tror jag icke, att statens utgifter komma att bli så betydande: Jag tror, att det kommer att gå här såsom i så många andra fall, nämligen att de egentliga kostnaderna komma att fördelas mellan staten och landstingen och eventuellt kommunerna. Varför jag emellertid anser det vara oeftergivligt att nu söka få denna skrivelse till stånd är vikten av att verkligen få upp denna fråga. Genom ett jämförelsevis litet bidrag från staten få både kommuner och landsting intresse av att få denna fråga fram. Då det tillika är påpekat, att det är icke någon brådska med själva denna utredning, kan jag icke finna annat än att de skäl blivit vederlagda, som flera gånger här anförts för avslag. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Jonsson, Olof: Man skulle med skäl kunna framställa den frågan till talaren på Blekingebänken: om det icke är meningen, att utredningen i frågan skulle giva till resultat, att staten borde lämna bidrag till anställande av kommunala sjuksköterskor, varför skall man då skriva? Det är ju det man vill ha utrett, och det är ju syftet med utredningen. Icke skriver man därför, att en motionär tagit upp frågan. Ingen lär bestrida nyttan av, att så många skolade sjuksköterskor som möjligt bli placerade på landsbygden, men varför skall enda sättet att komma därtill, vara, att staten skall dragas med i fråga om avlöandet av dessa sjuksköterskor. När statsverket t. ex. vid lösningen av den s. k. läkarefrågan icke ansåg sig ha råd att låta det extra anslaget stå kvar, som var till för att bidra till avlöande av extra provinsialläkare utan satte ned det till halva beloppet mot vad det varit, ja mindre än till hälften, så tycker jag, att man med ännu större skäl bör gå ut ifrån, att själva läkarväsendet av staten bättre ordnas, och låta kommuner och landsting sköta om affärerna med sjuksköterskorna.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

Det har redan nämnts av landshövding Hamilton, att i Gävleborgs län avlönar landstinget sköterskor icke endast för epidemisjukvården utan även för deras övriga tjänster. Varför kunna icke landstingen söka intressera sig för denna fråga och ordna den på lämpligaste och bästa sätt, utan att Kungl. Maj:t skall behöva vara med och tillsätta sakkunniga och föranstalta om utredning. Jag ber att få instämma i yrkandet på avslag på utskottets hemställan.

Herr Hammar skjöld: Här har man mobiliserat kammarens väldigaste krafter för att slå ihjäl den här saken, och jag förstår, att utsikterna till bifall till utskottets förslag äro minimala, men lika fullt har jag begärt ordet med anledning av ett yttrande av talaren på Gävleborgsbänken. Han tyckte, att detta icke vore värre, än att kommunerna själva kunde komma ut med kostnaderna. Ja, de stora och rika kommunerna kunna göra det. För dem betyder en kostnad av 600 kronor eller vad det kan gå till ej så mycket. Men det finns otaliga, fattiga kommuner, för vilka en sådan budgetökning skulle betyda så mycket, att saken helt enkelt icke komme till utförande, och det är dock i de kommunerna, som den allra mest behöves. Det är endast detta jag velat säga.

Herr Cavalli: I anledning av den siste ärade talarens ord därom, att några av kammarens krafter mobiliserats, ber jag att få säga, att denna värnplikt är fullkomligt frivillig. Det är emellertid icke för att svara honom, som jag nu begärde ordet.

Här var en talare som refererade vad jag hade sagt, och jag tillåter gärna att man drager växlar på mig, men för att jag skall acceptera växeln skall det vara reell valuta bakom, men det var det icke hos den, som ställde ut den växeln.

Om statsbidrag till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska.

(Forts.)

Vad den ärade representanten från Blekinge län angår, så hade han den lyckliga synen på skrivelsens innebörd, att därför, att däri står, »huruvida» staten skulle bidraga med medel till en kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska, så skulle det leda till, att en utredning verkligen gjordes därom och om staten verkligen skall bidraga. Han fick då verkligen ett svar från sin kamrat från Dalarna. Och jag tycker, att när detta var den ärade representantens för Blekinge län skäl för instämmande i utskottets hemställan, så har han fått fullt klart besked, varför han bör gå över på andra sidan.

Herr Almer: En ärad talare nämnde, att statens bidrag ej skulle vara ägnat att föra frågan framåt, det skulle verka schabloniserande av densamma. Jag ber att få fråga, om statens ingripande beträffande tuberkulossjukvården har verkat i den riktningen. Har det verkat så beträffande dispensärverksamheten? Jag skulle tro motsatsen. Genom statens ingripande har väl ej dessa frågor skadats. Det är ju icke nödvändigt, att, om en utredning kommer till stånd, det går ut över statens kassa enbart, utan man kan tänka sig ett samarbete mellan staten och landsting i likhet med vad som skett i fråga om tuberkulossjukvården och dispensärverksamheten. Jag är övertygad att, om staten ställer sig i spetsen för denna sak, så skall det bli lättare att få fram frågan i landstingen och få dessa att lämna bidrag. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 57.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 21 och 23 innevarande april bordlagda utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av vissa byggnader vid arméns intendenturförråd i Boden;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återuppförande av en nedbrunnen verkstadsbyggnad vid Karlskrona grenadjärregemente;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättande av kostnaderna för bärgning och reparation av 1:a klass pansarbåten Tapperheten; samt

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 44 under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets den 21 och 23 i denna månad bordlagda utlåtande nr 43, angående anslagen till statskontoret.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Anställande av en extra revisor å statskontorets riksbokslutsbyrå.

I anslutning till vad Kungl. Maj:t i den till riksdagen den 14 januari 1915 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov i punkt 11 under sjunde huvudtiteln föreslagit, hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte för anställande av en extra revisor å statskontorets riksbokslutsbyrå på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 3,100 kronor.

Herr Swartz: Som kammaren finner, har denna punkt utbrutits ur statsverkspropositionen för att först nu behandlas. Anledningen därtill är, att då statsverkspropositionen avlämnades, finansministern icke var på det klara med, huruvida han kunde förelägga riksdagen en proposition om inrättande av ett riksrevisionsverk eller ej. Nu har det emellertid visat sig, att så icke kan bliva förhållandet, och då har ärendet naturligtvis måst behandlas. Det finnes ingenting att anmärka emot denna punkt, men jag begagnar mig dock av tillfället, då här finnas tre ledamöter på regeringsbänken närvarande och bland dem ett av de konsultativa statsråden, som ju kommer att ha och har haft med denna sak att göra, att fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att så fort som möjligt fatta position i frågan om riksrevisionsverket.

Anställande av
en extra revisor
å statskontorets
riksbokslutbyrå.

(Forts.)

Jag kan icke finna annat än att detta hör till saken, då det just är beroende av motiveringen i propositionen, att punkten först nu behandlas och att det icke givits något tillfälle förrän nu att yttra några ord därom.

Förhållandet är, att denna fråga har varit på dagordningen mycket länge. Den har varit utredd ur alla möjliga synpunkter, och den borde ju därför vara mogen att föreläggas riksdagen. Jag vill fästa uppmärksamheten på att vilken position man än intager med avseende på själva saken, är det nödvändigt att komma till ett beslut i frågan; just med hänsyn till statskontorets organisation är detta nödvändigt, ty för den händelse man icke beslutar sig för riksrevisionsverket, så är det absolut av nöden att vidtaga en del ändringar särskilt i statskontorets organisation. Det är nämligen så, att en hel del av de göromål, som skulle uppdragas åt riksrevisionsverket för närvarande redan utföras, men utföras av en tillfällig institution, nämligen statsbokföringskommittén. Denna kommitté har nu suttit från år 1902 och kan naturligtvis icke fortsätta att sitta i oändlighet. Men de uppdrag, som kommittén har fått, vilka äro av beskaffenhet att vara permanenta, äro så viktiga, att man icke kan tänka sig deras utförande beroende av kommitténs livslängd. Kommittén har bland annat fått i uppdrag att ombesörja uppfyllandet av vad riksdagen begärde år 1911, nämligen en ständig överblick av statsanslagens ställning. De uppgifter, som äro nödvändiga för den saken, gå nu in till statsbokföringskommittén och ordnas där och äro av synnerligen stor vikt och betydelse för Kungl. Maj:ts regering och icke minst för finansministern. Detta arbete är absolut nödvändigt, och man kan icke avstå därifrån. Det måste på något sätt sörjas för att detta arbete skall kunna fortsättas och kommer icke något förslag om ett riksrevisionsverk, som jag naturligtvis, såsom en av dem som deltagit i utredningen av denna fråga, skulle anse vara en synnerligen lycklig lösning, så måste man redan till nästa riksdag framlägga någon annan lösning, som råder bot på de tillfälliga och osäkra förhållanden, som för närvarande äro rådande. Jag har tagit mig friheten att yttra detta med adress till regeringen.

Efter härmed slutad överläggning, biföll kammaren vad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets den 21 och 23 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 44, angående anslagen till kammarrätten, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 21 och 23 innevarande månad bordlagda betänkande nr 19, i anledning av väckt motion rörande viss ändring i bestämmelserna för kooperativ förenings skattskyldighet.

*Om viss
ändring i be-
stämmelserna
för kooperativ
förenings
skattskyldig-
het.*

I en inom första kammaren av herr *Trapp* väckt motion, nr 7, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till bestämmelser i sådant syfte, att som villkor för den i § 11 kungl. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt kooperativ förening för visst fall medgivna skattefrihet stadgades, att i föreningen icke finge finnas medlem, som idkade handel med eller eljest i sin näringsrörelse använde varor, vilka han av föreningen inköper.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på anförda grunder hemställt, att herr *Trapps* förevarande motion, 1: 7, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Trapp*: Herr talman! Med min motion har jag icke avsett att bereda svårigheter för de kooperativa föreningar, vilkas medlemmar äro arbetare eller andra, som genom medlemskap velat tillförsäkra sig och sina familjer billigare livsfröndheter eller bruksartiklar. Sådana föreningar må gärna tillgodogöra sig den för dem stadgade skattelindringen, men att sådan skattefrihet åtnjutes även av kooperativa föreningar, där medlemmar driva handel med eller i sin rörelse använda varor, inköpta från sådan förening, har synts mig vara ett otillbörligt gynnande av en under skyddande förklädnad ordnad affärsrörelse till förfång för andra fullt legitima sådana. Vad jag åsyftar är, att vinsten av affärsrörelse skall beskattas lika, om den uppkommit inom kooperativ förening eller på annat sätt. Utskottet, som synes hysa ett livligt intresse icke allenast för centralföreningen Kooperativa förbundets, utan därjämte och i icke mindre mån för Lantmännens riksförbunds skattefrihet, har emellertid varit av annan åsikt. Utskottet söker ock att bagatellisera, vad jag anför, och säger: »Även om fall av i motionen angiven art kunna förekomma, torde de dock utgöra rena undantagsfall, vilka icke kunna vara av någon avsevärd betydelse i det hela.» Härpå vill jag svara följande. Den kooperativa verksamheten i min stad, Hälsingborg, har vunnit en betydande utveckling, och att detta icke kunnat ske utan starkt intrång på de mindre handlandenas och hantverkarnas område är ju tydligt. Likväl har jag aldrig hört dessa beklaga sig häröver, d. v. s. över konkurrensen i och för sig, men väl ha de med stor bitterhet klagat över den ojämnhet i konkurrensen, som är en följd av skatteolikheten. I Hälsingborg har ensamt den kooperativa bagerirörelsen tagit sådan fart, att den under år 1914 producerade för över en miljon kronor bröd med en vinst av cirka 200,000 kronor. Denna vinst är efter

*Om viss
ändring i be-
stämnelserna
för kooperativ
förenings-
skattskyldig-
het.*

(Forts.)

nuvarande förordning icke beskattningsbar. Min övertygelse är, att om en undersökning skulle göras rörande de belopp, som nu på antytt sätt undandragas beskattning, så skulle betydande summor framkomma. Jag hoppas, att regeringen skall låta företaga en dylik undersökning och även vidtaga de åtgärder, som därav kunna föranledas. Emellertid har jag, herr talman, då jag står gent emot ett så gott som enhälligt bevillningsutskott, intet yrkande att göra.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets den 21 och 23 innevarande april bordlagda utlåtande, nr 20, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

*Ang. pension åt
vissa sjömans-
hustjänstemän.*

I punkt 26 under tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att ombudsmannen vid sjömanshuset i Malmö *Johan Peter Fagerlund*, bokhållaren vid sjömanshuset i Göteborg *Magnus Peterson* och notarien vid Stockholms sjömanshus *Ivar August Brunström* finge, envar från och med månaden näst efter den, under vilken han bleve entledigad från sin befattning, å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid åtnjuta årlig pension, Fagerlund med kronor 1,650, Peterson med 1,300 och Brunström med 1,650, allt dock under villkor, att av vederbörande sjömanshuskassas egna medel till envar av dessa tjänstemän i årlig pension utbetalades minst lika stort belopp, som av statsmedel beviljas.

Utskottet hade i föreliggande punkt på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, måtte medgiva, att ombudsmannen vid sjömanshuset i Malmö *Johan Peter Fagerlund*, bokhållaren vid sjömanshuset i Göteborg *Magnus Peterson* och notarien vid Stockholms sjömanshus *Ivar August Brunström* finge, envar från och med månaden näst efter den, under vilken han bleve entledigad från sin befattning, å allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid åtnjuta årliga understöd, Fagerlund med ettusentvåhundrafemtio kronor, Peterson med ettusentvåhundra kronor och Brunström med ettusentvåhundrafemtio kronor.

Reservation hade avgivits av, bland andra, herr *Hallin*, vilken ansett, att utskottet bort föreslå att ifrågavarande understöd

skulle utgå med 750 kronor för vardera av Johan Peter Fagerlund och Ivar August Brunström samt med 700 kronor för Magnus Peterson.

Ang. pension åt vissa sjömanshustjänstemän.

(Forts.)

Herr Hallin: Herr talman! Den, jag vore frestad att säga, rörande enighet, som bankoutskottet visat i de nu föredragna elva punkterna av sitt förevarande utlåtande, har, som kammaren behagade finna, icke hållit i den nu föredragna tolfte, där meningarna gått åtskilligt isär. I ett avseende har emellertid slutligen även här fullständig samstämmighet i uppfattningen uppnåtts, i det att utskottet nämligen ansett, att den kungl. propositionen i den form, vari den inkommit, icke kunnat förordas.

Frågan om ordnandet av pensioner till sjömanshusens tjänstemän är, som utskottet framhållit, föremål för en utredning av sakkunniga. Det har då förefallit utskottet mindre välbetänkt, att man, innan denna utredning slutförts, skulle bryta ut tre speciella fall och på det sätt, som här av Kungl. Maj:t föreslagits, så att säga prejudicera själva principfrågan och i varje fall föregripa den pågående utredningen. Emellertid har det syntts utskottet ofrånkomligt, att när staten pålägger dessa sjömanshus, som ju äro enskilda institutioner, en hel del arbeten — jag vill erinra om exempelvis deras åligganden enligt värnpliktslagen — så borde staten på något sätt bidra till pensioner till de vid dem anställda tjänstemännen. För det arbete, som staten sålunda kräver av dessa sjömanshus, samt för de uppgifter som i övrigt åligga dem, har staten givit dem ersättningar, vilka utgå till en del indirekt i form av avgifter, som dessa sjömanshus erhålla, dels av redarna, så kallade tonavgifter, och dels av sjömännen, s. k. hyresavgifter, men även i form av ett årligt statsanslag, som numera utgår med ett belopp av 40,000 kronor. Någon rätt till pension ha dessa tjänstemän icke. De gällande bestämmelserna angående pension återfinnas i förordningen angående sjömanshus av den 13 juni 1911 i § 8 mom. 5, där det står, att sjömanshusdirektion skall äga att i särskilda fall, där omständigheterna anses betinga sådant, hos kommerskollegium göra framställning om tilldelande åt sjömanshustjänstemän, som entledigas från sin befattning, av någon gratifikation ur sjömanshuskassan eller pension. Anser kollegium pension från sjömansbuskassan eller eljest böra ifrågakomma, skall ärendet av kollegium underställas Kungl. Maj:ts avgörande. Vi se således, att stadgandet icke innebär något tillförsäkrande åt dessa tjänstemän av pension, utan det ger vid handen, att det är beroende av beviljande efter prövning i varje särskilt fall. För den som icke känner bestämmelserna för utmätande av lönerna till dessa tjänstemän, vill jag i förbigående nämna, att lönestaterna uppgöras av vederbörande direktioner och fastställas av dessa med undantag av lönerna för sjömanshusombudsmännen, vilkas löner skola underställas kommerskollegium för fastställande.

De premisser, på vilka utskottsmajoriteten byggt vid sitt

Ang. pension åt
vissa sjömans-
hustjänstemän.

(Forts.)

ståndpunktstagande till detta ärende, har jag, och som jag tror mina medreservanter, kunnat vara med om i stort sett, men när det har varit fråga om att utmäta de belopp, som ifrån statens sida skulle lämnas för denna pensionering, så ha meningarna gått i sär. Utskottsmajoriteten har föreslagit, att dessa belopp — nämligen statens bidrag till pensionen — skulle fastställas till för ombudsmannen Fagerlund 1,250 kronor, bokhållaren Peterson 1,200 kronor samt notarien Brunström 1,250 kronor, medan jag och mina medreservanter velat stanna vid respektive 750, 700 och 750 kronor. Nu har Kungl. Maj:t tänkt, att det sammanlagda pensionsbeloppet för tjänstemännen från staten och sjömanshusen, varvid hälften skulle utgå från vardera hållet, skulle utgöra för Fagerlund 3,300 kronor, för Peterson 2,600 kronor och för Brunström 3,300 kronor. Att dessa ifrågavarande belopp, som skulle utgöra två tredjedelar av deras utgående löner, äro för höga, har utskottet för sin del erkänt och därför vidtagit en reduktion av de föreslagna beloppen. För min del finner jag dessa föreslagna belopp väsentligen för höga, och jag har därför ansett mig böra föreslå en nedsättning av dem utöver vad utskottsmajoriteten har gjort. Dessa tjänstemän, som under ända till 46 år ha uppburit fulla och relativt goda löner utan att ha behövt erlägga några slags pensionsavgifter, böra, enligt mitt förmenande, i vetskap om att de icke haft rätt till pension så pass i ekonomiskt avseende ha sört för sin ålderdom, att en dylik reduktion av de föreslagna pensionerna icke kan anses innebära någon så stor obillighet. Om jag således förutsätter, att de av Kungl. Maj:t föreslagna beloppen, som skola utgå av vederbörande sjömanshuskassa, skulle bliva desamma, nämligen 1,650, 1,300 och 1,650 kronor respektive, skulle tillsammans med de av mig föreslagna statsbidragen, Brunström och Fagerlund komma upp till 2,400 kronor och Peterson till 2,000 kronor, vilka belopp under förhanden varande förhållanden icke kunna anses obetydliga. Men som jag redan framhållit beror det i sista hand på Kungl. Maj:t att avgöra hur stort pensionsbidrag, som till ifrågavarande tjänstemän skola utgå, och man har då att gå till vederbörande sjömanshusdirektion för att av deras ganska välförsedda kassor få det tillskott, som kan anses orförligt. Jag har emellertid för min del ansett, att statsbidragen i varje fall icke böra utgå med högre belopp än de av mig angivna.

På grund av vad jag haft äran anföra ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring, att beloppen utgå för Fagerlund med 750 kronor, för Peterson med 700 kronor och för Brunström med 750 kronor.

Herr von Stapelmohr: Herr talman, mina herrar! Frågan om huruvida någon pension eller understöd skall tillerkännas sjömanshustjänstemännen och i så fall till vilket belopp, sammanhänger naturligtvis intimt med den ställning sjömans-

husen intaga till det allmänna. Det är mycket sant, att sjömanshusen icke äro en statsinstitution i egentlig mening, men det är dock mycket viktiga uppgifter, som åligger dem. Från början inrättades sjömanshusen i syfte enbart att tjäna som pensionsanstalter för uttjänt sjöfolk. Arbetet har sedermera vidgats under tidernas lopp, så att sjömanshusen numera ha en stor uppgift för sjöfartsnäringen, vilken intager en framskjuten plats inom vårt näringsliv. Men dessutom har det allmänna ålagt sjömanshusen att utföra vissa arbeten direkt för statens räkning. Så t. ex. skola sjömanshusen biträda vid de värnpliktiges inskrivning och redovisning och utarbete de primäruppgifter, som äro nödvändiga för sjöfartsstatistiken. Om detta arbete har kommerskollegium, vilket verk kan bäst bedöma saken, yttrat, att flerstädes upptager detta direkt för staten utförda arbete hälften och kanske ännu mera av all arbetstid vid sjömanshusen. Då så är förhållandet och staten dessutom erkänt, att den har en viss skyldighet gentemot sjömanshusen, i det att staten lämnar ett årligt anslag av 40,000 kronor till sjömanshusens förvaltning, så bör väl därav följa, att det också finnes en viss skyldighet för staten att se till, att arbetet vid sjömanshusen kan upprätthållas på ett fullt tillfredsställande sätt. Nu finnes vid åtskilliga sjömanshus en del gamla tjänstemän, som till följd av ålder eller sjukdom icke kunna sköta sitt arbete nöjaktigt. Skola de sitta kvar? Det kan väl icke vara gagneligt för det allmänna. Skola de avskedas? Detta kan ske, ty de sitta så osäkert på sina platser, att de kunna entledigas, så snart anledning därtill uppstår. Men är det billigt att på detta sätt ställa utan existensmedel gamla tjänstemän, som på ett tillfredsställande sätt under en lång följd av år utfört ett för staten synnerligen viktigt arbete? Är det icke rimligare, att staten ser till, att de vid avgången få åtnjuta åtminstone vad som kan behövas för de oundgängligaste levnadsbehovens tillgodoseende? Kungl. Maj:t har också sett saken från denna synpunkt och föreslagit pensioner åt tre sjömanshustjänstemän, vilka uppnått en hög ålder, men som den föregående talaren erinrade om har Kungl. Maj:t vid tillmätandet av dessa pensioner grundat sitt förslag på vissa normer, som framställts av kommerskollegium och i övrigt på bestämmelserna i lagen för civila tjänstemän av år 1907. Utskottet har emellertid ansett, att då frågan om ordnande av pensionering för sjömanshustjänstemännen i allmänhet är under utredning, det icke kan vara lämpligt att på så sätt och efter de av Kungl. Maj:t föreslagna grunderna tillstyrka pensioner åt de tjänstemän, varom här är fråga.

Utskottet har därför sökt finna en annan form, som icke skulle vara bindande för den pågående utredningen och icke på något sätt prejudicerande, och har då valt formen av ett årligt understöd. I avseende å pensionernas storlek har utskottet ansett, att de belopp, Kungl. Maj:t föreslagit skola utgå av statsmedel och från sjömanshuskassorna, äro något för höga. Kungl.

*Ang. pension åt
vissa sjömans-
hustjänstemän.
(Forts.)*

Ang. pension åt
vissa sjömans-
husstjänstemän.
(Forts.)

Maj:t har nämligen uppsatt såsom villkor för pensionerna, från statsmedel, att motsvarande belopp skulle utgå från sjömanshuskassorna. Sammanlagda beloppet av dessa två anslag skulle därigenom komma att uppgå till högre pensioner än som tilldelas åtskilliga tjänstemän i statstjänst, vilka kunna något så när jämföras med de här ifrågakvarande. Utskottet har därför stannat vid att föreslå understöd av respektive 1,250, 1,200 och 1,250 kronor för ifrågakvarande personer. De bidrag, som utskottet sålunda föreslagit, kunna vara något knappa, det må medgivas. Men om Kungl. Maj:t anser detta, har ju Kungl. Maj:t öppen rätt att ur sjömanshusens kassor utdela ytterligare anslag i mån Kungl. Maj:t anser detta av behovet påkallat och kassornas tillstånd det medgiver. Ju mindre statsbidraget blir, desto större kan man i så fall vänta, att anslaget från sjömanshuskassorna skall bliva. Men detta kommer i viss mån att inverka på det behjärtansvärda huvudändamålet för sjömanshusens verksamhet, eller att bereda pensioner åt gamla uttjänta sjömän, deras änkor och oförsörjda barn.

Nu har en av reservanterna, herr Hallin, föreslagit, att man skulle nedsätta statsbidragen till respektive 750, 700 och 750 kronor. Ja, men detta torde väl vara för knappt. Det är tydligt, att detta icke kan räcka till de oundgängliga levnadsbehoven, och då måste Kungl. Maj:t anslå ett relativt högre belopp ur sjömanshuskassorna. Men en sådan åtgärd kommer att gå ut över sjömännen, ty ju mindre tillgångarna bliva efter avdrag av förvaltningskostnader och bidrag, desto mindre blir också möjligheten för sjömännen att få sina pensioner förbättrade och till antalet ökade. Dessa pensioner äro nu så små, att de icke uppgå till mera än 50 å 60 kronor om året för varje.

På dessa skäl, herr talman, tillåter jag mig att hemställa om godkännande av utskottets förslag.

Herr Neiglick: Till vad utskottets ärade ordförande här yttrat skall jag endast be att få lägga några få ord särskilt i anledning av den ärade reservantens anförande.

Han tycktes liksom hava på känn, att de av honom föreslagna understödsbeloppen på 750, 700 och 750 kronor voro alldeles för små och hänvisade därför såsom en utväg på, att Kungl. Maj:t skulle kunna bevilja ett större understödsbelopp till dessa tjänstemän ur sjömanshusens kassor, vilka, såsom han sade, voro väl-försedda. Ja, det är ju riktigt, att det finns vissa s. k. överskott i sjömanshusens kassor. I Göteborgs sjömanshus utgjorde t. ex. överskottet 1914 10,000 kronor. Men dessa överskott äro i själva verket ingenting annat än icke utdelade understödsmedel och uppstå genom att man antingen minskar eller undanhåller understödsmedel från personer, som väl vore i behov att få dem. Man är vid sjömanshusen tvungen att förfara på detta sätt, därför att sjömanskåren oupphörligen ökas, och det kommer att ställas be-

tydligt stegrade anspråk på sjömanshusens understödsmedel i framtiden. Under de senaste åtta åren har det på sjömanshus inskrivna sjömannens antal stigit från cirka 30,000 till 39,400 vid 1914 års slut. Jag vill nämna, att årligen utbetalas cirka 300,000 kronor i understöd till 5,400 understödstagare. Understödsbeloppen bli således i genomsnitt 50 eller 60 kronor för varje. I Göteborgs och Bohuslän, där jag någorlunda känner till förhållandena, finnas ungefär 1,700 understödstagare, till vilka utgå understöd med belopp varierande mellan 30 och 100 kronor. Beloppen äro således icke stora, men det är förvånansvärt, huru t. ex. en sjömansänka, som sitter i en liten stuga i skärgården, kan taga ut mycket ur dessa små understödsbelopp. Skulle man nu, såsom den ärade reservanten antydde, öka understödsbeloppen till tjänstemännen genom att taga ut skillnaden ur dessa understödskassor, är det, såsom utskottets ärade ordförande framhöll, ofrånkomligt, att detta måste gå ut över de fattiga, behövande sjömännen och deras änkor.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla, att såsom förut sagts även av den ärade reservanten, om jag hörde rätt, staten tager sjömanshusens arbetskrafter i anspråk till minst eller mera än hälften för rena statsändamål. Jag vill påpeka, att kostnaden för förvaltningen av sjömanshusen uppgår till 226,000 kronor och statsbidraget borde därför vara minst hälften av förvaltningssumman, 113 000 kronor. Statsbidraget uppgår dock icke till mera än 40,000 kronor. Detta betyder, att staten årligen undandraget behövande sjömän ett belopp av 73,000 kronor.

Nu har den ärade reservanten också medgivit, att moralisk skyldighet för staten förefinnes att bidra till understöd åt dessa tjänstemän, och en sådan skyldighet finnes också antydd just i det reglemente, som reservanten citerade. Frågan blir då blott, i vilken grad staten skall deltaga i understödet. Den frågan besvaras väl av den omfattning, i vilken staten använder sjömanshusens tjänstemän till arbete för statsändamål och, såsom jag sade, staten använder mera än hälften av tjänstemännens arbetstid för sina ändamål. Det borde väl då icke vara för mycket, att staten bidrager med hälften till pensionsbeloppen till de uttjänta tjänstemännen. I fråga om beloppens storlek har Kungl. Maj:t föreslagit respektive 1,650, 1,300 och 1,650 kronor. Utskottet har delvis, det bör jag kunna säga, i sammanjämkningssyfte, delvis också av andra skäl nedprutat beloppen till 1,250, 1,200 och 1,250 kronor. För tjänstemän, som uppnått en levnadsålder av respektive 74, 78 och 71 år, och en tjänstetid av 26, 46 och 43 år, för dessa tjänstemän, som äro i behov av understödsbeloppen och knappast kunna avgå från tjänsten, om de icke tillförsäkras ett någorlunda rimligt understöd under sina återstående dagar, synes beloppen icke för höga. De kunna heller icke utan synnerlig olägenhet för sjömanshusens och statens verksamhet kvarstå i sjömanshusens tjänst. Jag kan icke

*Ang pension åt
vissa sjömans-
hus-tjänstemän.*
(Forts.)

*Ang. pension åt
vissa sjömans-
hus-tjänstemän.*

(Forts.)

gärna tänka mig, att riksdagen kan sätta dessa understödsbe-
lopp lägre än de av utskottet nedprutade siffrorna angiva.
Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Boberg: Herr talman! Jag vill påminna kammaren om vad som yttrades i den första frågan, som i dag förelåg till behandling, nämligen vikten av, att staten iakttaga sparsamhet med sina medel. Här komma tre personer, för vilka anhålles om bidrag till pensioneringen. De komma så att säga i spetsen, och efter dem kommer sedan en skara från samma håll och fordra, att staten skall pensionera dem. Man säger, att sjömanshusens tjänstemän hava statsuppgifter att fylla och att den tid, som åtgår för denna deras pliktuppfyllelse, utgör ungefär hälften, ja, ofta mer av deras hela arbetstid. Så är dock icke förhållandet, bedömt av dem, som någorlunda känna till saken — åtminstone på en del platser. Dessutom hava ju sjömanshusen rättighet att upptaga tonavgifter med statens medgivande, och sjömanshusen hava ganska stora fonder samlade, varur pensioner utgå dels till befälhavare och dels till menige man.

Nu säger man, att pensionsbeloppen i synnerhet till de lägre sjömännen skola lida minskning, om sjömanshusen skola ensamma pensionera sina tjänstemän, men i mån som den allmänna folkpensioneringen kommer att verka, få de lägre sjömännen del i denna, och i så fall blir deras behov att få pension ur sjömanshusens kassor mindre, och sjömanshusen bli då i tillfälle att rikligare pensionera sina tjänstemän.

Jag skulle för min del helst vilja yrka avslag i enlighet med ett par reservanter i andra kammaren, men då jag tror, att ett sådant yrkande icke har utsikt att vinna gehör i denna kammare, förenar jag mig med herr Hallin i hans reservation.

Herr Roos: Herr talman! Jag ber att endast få peka på ett par faktiska förhållanden, som legat till grund för det slut, vartill utskottsmajoriteten kommit. Det ena är det, att den verkställda utredningen givit vid handen, att minst hälften av den tid, som disponeras av dessa tjänstemän vid sjömanshusen, användes av dem för fullgörande av uppdraget att sköta enroleringen av cirka 40,000 sjömän. Den därför från statsverket utgående ersättningen uppgår ju till samma siffra, 40,000 kronor. Den ledande tanken har nu varit, att den, som använder en tjänsteman, i någon mån bör vara behjälplig vid samma tjänstemans pensionering. Givet är, att detta tal om fonderna icke gärna kan fördölja det faktiska förhållandet, att ett ökande på fondernas bekostnad av pensionerna åt tjänstemännen vid sjömanshusen måste menligt inverka på de pensioner, vilka utbetalas till sjömännen genom sjömanshusens försorg. Då, såsom här har påpekats, de utgående pensionerna av detta slag äro ungefär 5,000 stycken, och summan av utgående pensioner cirka 300,000 kronor, blir alltså genomsnittsbeloppet för varje pension

60 kronor. Skulle riksdagen nu besluta, att pensioneringen av dessa funktionärer borde till största delen ombesörjas av sjömanshusen, kan jag icke finna annat än att detta måste i någon mån inverka på pensionerna till sjömansyrkets utövare och änkor efter sådana. Jag vill även gentemot den siste ärade talarens påstående, att det bakom dessa pensionärer står en hel rad av pensionstagare, som komma med sina äskanden i en nära framtid påpeka, att den utredning, som av kommerskollegium lämnats rörande eventuella pensioner, omfattar ett antal av inalles mellan 20 och 30. Jag anser det därför icke riktigt att ge denna del av frågan så stor räckvidd, som den siste ärade talaren gav densamma.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag, vilket även, som jag nu erfarit, av andra kammaren godtagits.

Herr Lindley: Den senaste talaren sade något, som har uppkallat mig. Han yttrade nämligen, att den, som använder en tjänsteman, bör också ha en viss skyldighet att tillse, att denne tjänsteman, när han blir oduglig till fortsatt arbete, blir pensionerad. I så fall tror jag, att vi få tänka på en liten tredelning i det här fallet, ty det finns tre parter, som böra hava sådan skyldighet. Faktum är likväl, att redareföreningen i ganska stor utsträckning använder sjömanshusens tjänstemän till att sköta om sin privata förhyrningsbyrå, och i så fall tror jag sannerligen att statsmakterna borde skärskåda saken litet närmare och se efter, huruvida icke, där det befinnes, att dessa tjänstemän ha någon sysselsättning bredvid, man också skulle kunna taga hänsyn till detta förhållande och försöka få vederbörande att bidra till tjänstemännens pensionering.

Herr Roos: I anledning av den siste talarens inlägg ber jag herr talman, blott att få påpeka, att rederinäringen lämnar sitt mycket stora bidrag till sjömanshusinstitutionens vidmakthållande just genom de tonavgifter som äro pålagda sagda näring.

Herr Hallin: Det har sagts att ju mindre statsanslaget skulle bli till dessa tjänstemän, desto mera skulle man behöva taga av sjömanshusens kassor. Jag nämnde emellertid i mitt första anförande att dessa kassor äro ganska välförsedda. Enligt uppgift från socialstyrelsen avseende 1913 års slut, fanns det då fonder tillhörande dessa sjömanshus, vilka uppgingo till icke mindre än 5,700,000 kronor. Jag skall också be att få meddela några siffror angående de inkomster och de utgifter, som sjömanshusen hava. Deras utgifter, beloppet av förvaltningskostnader och löner, uppgingo samma år i runt tal till 225,000 kronor och understöd till sjömän till 302,000 kronor, summa 527,000 kronor. Under samma år, 1913, hade sjömanshusen i totalinkomster en summa av 683,000 kronor. Här uppstår sålunda ett överskott av 156,000 kronor, som då alltjämt fondernas och kommer dessa kassor till godo, vilka, såsom jag nyss nämnde,

Ang. pension åt
vissa sjömans-
hus-tjänstemän.
(Forts.)

Ang. pension åt
vissa sjömans-
hustjänstemän.
(Forts.)

redan nu uppgå till stora belopp. Jag kan för min del icke finna, att då det nu endast är fråga om en modus vivendi, innan man fått klart huru det i framtiden skall bli med denna pensionering, det bör på något nämnvärt sätt inverka på de understöd, som utgå till sjömännen, därest man från sjömanshusens fonder eventuellt skulle taga något mera, än Kungl. Maj:t föreslagit. Emellertid har jag hemställt, att det icke därifrån skulle tagas mera än Kungl. Maj:t föreslagit. Man kommer då icke heller till sådana pensionsbelopp, som jag för min del anser vara onödigt höga för dessa tjänstemän. Jag vill då också konstatera här, att utskottets ärade ordförande, och de, som instämt med honom, icke drivit sin ståndpunkt särskilt hårt. Detta är nog klokt. Ty om man verkligen här vill uppnå något resultat — och i händelse ett avslagsyrkande kommer att segra i andra kammaren — tror jag, att de, som hava intresse av att något statsbidrag alls vid en eventuell gemensam votering kommer att tilldelas förevarande personer, borde i denna kammare gå med på det medlingsförslag, som jag tillåtit mig framställa.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr von Stapel m o h r: Endast ett par ord. Det har blivit mig meddelat, att andra kammaren redan avgjort frågan och därvid bifallit utskottets förslag. Jag tycker då, att första kammaren icke skulle behöva hysa någon betänklighet mot att fatta enahanda beslut, helst som det förslag, vilket här framkommit från utskottet, är resultatet av en kompromiss mellan utskottets ledamöter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Hallin*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som angivits i den av honom vid förevarande punkt anförda reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hallin* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i punkten 12 av sitt utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. bifalles utskottets hemställan med den ändring, som angivits i den av herr *Hallin* vid förevarande punkt anförda reservation.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja -- 75;

Nej -- 42.

Ang. pension åt
vissa sjömans-
hustjänstemän.
(Forts.)

Punkten 13.

I en inom första kammaren av herr *Thyrén* väckt motion, nr 8, hade hemställts, att riksdagen ville bevilja professorn vid Lunds universitet *J. E. Lehmann* rättighet att, därest han kvarstode i sin nuvarande tjänst intill fyllda 65 levnadsår, vid sin avgång uppbära en pension av 5,600 kronor per år.

Ang. pension åt
professorn *J.
E. Lehmann.*

Utskottet hade i nu föredragna punkt på återropade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att professorn vid universitet i Lund *J. E. Lehmann* finge från och med månaden näst efter den, under vilken han eiter uppnådda 65 år erhöle avsked från sin professorsbefattning, å allmänna indragningsstaten åtnjuta sådan fyllnad i den honom enligt vederbörande pensionslag tillkommande pension, att pensionen jämte fyllnadsbeloppet uppginge till 5,600 kronor.

Herr *Thyrén*: På grund av en anmärkning i reservationen ber jag få lämna en upplysning angående skälet, varför detta ärende framkommit motionsvägen, vilket ju eljest skulle kunna överraska.

Theologiska fakulteten i Lund inkom år 1914 med ett riksdagspetitum, avsett att framkomma vid denna riksdag och av innehåll, att professor *Lehmann*, som varit professor i Berlin, innan han kallades till Lund, och som genom överflyttningen fått sin lön minskad till hälften och sin pensionsutsikt nedsatt från 5,600 till 2,900 kr., måtte få tillgodoräkna sig tjänstgöringen i Berlin och således dels omedelbart uppflyttas i högre lönegrad och dels vid avgång få full pension med 5,600 kr. Konsistorium upptog detta petitum och kanslersämbetet för rikets universitet tillstyrkte detsamma, men statskontoret avstyrkte det, när ett tillgodoräkande i Sverige av tjänsteår i utlandet vore principiellt betänkligt. I november månad 1914 fick fakulteten i vanlig ordning underrättelse, att Kungl. Maj:t funnit ansökningsen *icke* till någon åtgärd föranleda. Därmed var det definitivt förbi med möjligheten att tillgodoräkna professor *Lehmann* Berlineråren ävensom med hans uppflyttning i högre lönegrad. Emellertid fick fakulteten ungefär samtidigt med detta eller kort därefter kännedom om att professor *Lehmann* fått kallelse till ett annat av Europas förnämsta universitet, och att han på grund av pensionsförhållandena var något tveksam. Då därtill kom, att professor *Lehmann*, som allmänt erkännes såsom en av Europas förnämsta forskare på sitt område och är lika framstående såsom föreläsare och undervisare, kunde vänta sig inom närmaste framtiden nya sådana anbud, i den

Ang. pension åt
 professorn J.
 E. Lehmann.
 (Forts.)

mån ledighet uppstode, kom fakulteten på den tanken att, utan att på något vis inblanda frågan om Berlinertjänstgöringen, blott på grund av hans enastående kapacitet och risken att förlora honom, försöka att få honom — visserligen icke uppflyttad i högre lönegrad, vilket var omöjligt efter Kungl. Maj:ts beslut — men däremot berättigad att vid avgång efter fyllda 65 levnadsår erhålla full pension, så vida han ända till dess kvarstode i svensk tjänst. Nu kan man, såsom reservanten, säga, att i så fall enklaste sättet för fakulteten hade varit att inkomma till Kungl. Maj:t med ny ansökan. Jäväl, det hade varit det enklaste. Men det hade kostat ett år. Ty på grund av universitetsförfattningarna skall ett sådant ärende gå genom det större konsistorium och följaktligen genom petitakommisionen, som arbetar under månaderna maj—september, så att ärendet då icke kunnat komma inför riksdagen förr än 1916. För att icke förlora detta år och riskera professor Lehmanns bortkallande under tiden vände sig teologiska fakultetens ledamöter till mig med anhållan att jag måtte väcka den motion, som jag väckt. Detta gick jag så mycket hellre in på, som jag fullkomligt delar fakultetens mening dels angående den stora nyttan av att få behålla professor Lehmann och dels, icke mindre, om den stora risken att bli av med honom, om ingenting gjordes.

På detta sätt kom motionen till stånd. Den har av bankoutskottet remitterats till statskontoret, vilket, ehuru det, såsom jag nämnde, förra gången avstyrkte fakultetens dåvarande förslag, nu ansett sig icke böra avstyrka motionen, vilken ju gick ut på någonting annat och framför allt hade en annan motivering än den, som låg till grund för fakultetens framställning.

Det är denna upplysning jag önskat få lämna, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 14 och 15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets den 21 och 23 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt avlidne förvaltaren vid Alnarps egendom Gottfrid Fredricsons och hans efterlevande hustrus minderåriga barn; samt

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den marinöverintendenten och chefen för marinintendenturkåren tillkommande pensionsrätt m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånya bankoutskottets den 21 och 23 innevarande april bordlagda utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.

Ang. ändring i grunderna för pensionering av arméns befäl och underbefäl m. m.

I en till riksdagen den 19 mars 1915 avlåten, till bankoutskottet remitterad proposition, nr 77, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att godkänna framlagt förslag till kungörelse om ändrad lydelse av punkten 2 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot förslaget, hade fördenskull i föreliggande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte godkänna följande

F ö r s l a g till

kungörelse om ändrad lydelse av punkten 2 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.

Häri genom förordnas, att punkten 2 i de av Kungl. Maj:t med riksdagen antagna grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst skall hava följande ändrade lydelse:

2.

En var av förenämnda ämbets- och tjänstemän, vilken vid avskedstagandet stått i statens tjänst i 30 år, eller, om han är underofficer vid värvat garnisonsregemente eller fortifikationen, i 25 år, samt i övrigt till arméns pensionskassa erlagt stadgad pensionsavgift och är till pension ur kassan berättigad, äger att efter erhållet avsked undfå fyllnadspension, beräknad enligt punkten 1 här ovan, om tillika följande levnadsår äro uppnådda, nämligen av:

- a) generaler av alla grader, generalfältläkaren, generalintendenten, militärbefälhavaren å Gottland, inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden, krigsarkivarien samt vaktmästarna vid militära ämbetsverk och staber 65 år;
- b) regements- och sekundchefer ävensom övriga chefer för särskilt för sig bestående militära kårer, överstarna vid generalstaberna, fortifikationen och intendenturkåren, överfältläkaren, chefen för

Ang ändring i grunderna för pensionering av arméns befäl och underbefäl m. m.

(Forts.)

krigshögskolan, chefen för artilleri- och ingenjörhögskolan, professor vid generalstabens, överstelöjtnanter och majorer vid intendenturkåren, fältläkare, fältveterinären vid arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, fälttygmästaren, styresmännen för artilleriets fabriker, tygmästare, auditörer, sekreteraren vid fortifikationen, regementsläkare, chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsveterinärer, tygingenjörer, fabriksingenjörer, tygförvaltare, fabriksförvaltare, kassörer och förrädsförvaltare vid fortifikationen, förvaltare vid intendenturkåren, fanjunkarna vid krigsskolan, väbeln vid artilleri- och ingenjörhögskolan, tygunderofficerare, öververkmästare, verkmästare, besiktningsrustmästare, tygverkmästare, departementsskrivare, tygskrivare, fabrikskrivare, tyghantverkare, fortmaskinister, gevärshantverkare och hantverkare vid trängen ..

..... 60 år;

c) övriga i mom. b) ej upptagna regementsofficerare, chefen för artilleristaben, kaptener vid intendenturkåren, bataljonsläkare, assistenten vid arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, sjukhusläkaren med bataljonsläkares lön vid garnisonssjukhuset i Stockholm, regementsstallmästare, bataljonsveterinärer 55 år;

d) officerare av kompaniofficers grad med undantag av kaptener vid intendenturkåren, underofficerare med undantag av fanjunkarna vid krigsskolan, förvaltare vid intendenturkåren och tygunderofficerare, ävensom radiotelegrafister och musikpersonal .. 50 år.

Reservationer hade avgivits av, bland andra, herr *Hallin*, som anfört följande:

»Emot utskottets hemställan har jag i viss mån en avvikande mening.

Även jag finner, att pensionsåldersgränsen för militärbefälhavaren å Gottland, inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden bör sättas lika. Emellertid anser jag, att åldersgränsen lämpligast för dessa tre befälhavare borde fixeras till 60 år och icke till 65.

Då likväl ett yrkande om nedsättning av åldersgränsen för militärbefälhavaren å Gottland, vars pensionsålder nu är 65 år, icke läser kunna reservationsvis framställas, har jag måst inskränka mig till att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att pensionsåldern för inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden bestämmes till 60 år.»

Herr *Hallin*: Herr vice talman! I korthet skall jag be att få anföra de skäl, som gjort, att jag icke kunnat helt och hållet gå med på utskottets hemställan.

Enligt nuvarande bestämmelser rörande pensionsåldern för militärbefälhavaren på Gottland och kommandanten i Boden är den förre pliktig att avgå vid 65 års ålder och den senare vid 60 år. Genom 1914 års B-riksdags beslut har nu tillkommit en ny befattningshavare i samma kategori, nämligen inspektören för kavalleriet, och alla de tre nämnda äro i löncavseende likställda, d. v. s. de uppbära

överstes löneförmåner jämte ett årligt arvode av 1,000 kr. Nu har fråga uppstått, huru den nytillkomna kavalleriinspektören skulle ställas i pensionsavseende, och i samband med detta har även frågan om förändrade bestämmelser rörande kommandantens i Boden pensionsförhållanden upptagits. Departementschefen har ansett, att, lika väl som nämnda befattningshavare äro likställda i pensionsavseende, de böra likställas vad åldersgränsen beträffar, och häri vill jag fullkomligt instämma. Men frågan är, var man skall sätta denna åldersgräns, vid 65 eller 60 år. För min del anser jag tvekan icke böra råda om, att den lägre åldersgränsen bör tagas, som då blir densamma som den för överstar gällande, med vilka de nämnda såsom sagt äro helt och hållet likställda i löneavseende. Detta rent formelt sett, men även militära skäl tala, såvitt jag kan finna, för den lägre åldersgränsen. Det kräves nämligen, att vederbörande besitta full fält-duglighet och oförminskad kroppslig vigör. Gäller detta om de tre posternas innehavare i allmänhet, så gäller det enligt mitt förmenande i särskild grad om inspektören för kavalleriet, som under sina inspektioner har att följa med vapnets alla rörelser, vilket förvisso kräver en grad av fysisk spänstighet, som icke i allmänhet är 60-åringar förunnad. Nu gäller sedan förra året ett förändrat förhållande med avseende å befålets avgång inom med de ifrågavarande officerarna likställda grupper, och riksdagen har med styrka uttalat sig härom. När riksdagen i fjol borttog bestämmelsen om respitåren, d. v. s. bestämmelsen om rätt för vissa officerare att, när de uppnått pensionsåldern, sedermera likväl få kvarstå i 3 år. Om nu enligt det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget pensionsåldern för ifrågavarande befattningshavare sättes till 65 år, bleve det icke anant än att, ett år sedan man borttagit bestämmelsen om respitåren, ånyo införa densamma, och det skulle bli ända till 5 respitår för vissa befattningshavare. Jag finner det icke lämpligt eller klokt att göra så, och riksdagens i frågan uttalade uppfattning skall jag bedja att få erinra kammaren om. Riksdagen skrev nämligen på följande sätt i fjol: »Det torde nämligen vara uppenbart, att, sedan en löntagare uppnått den för pensions erhållande stadgade levnadsålder, hans kvarstående i tjänsten icke bör göras beroende av, huruvida han finner ett sådant kvarstående vara med egen fördel förenligt eller icke. Härvid bör uteslutande det allmännas intresse vara bestämmande.»

Nu har departementschefen framhållit samt även utskottet understrukit vad 1913 års s. k. krigsbefäl sagt om särskilt kommandantens i Boden pensionsålder, nämligen att den borde bestämmas till 65 år, men jag vill betona, att krigsbefålet ingalunda var enligt om denna uppfattning. Den nuvarande kommandanten i Boden anförde till krigsbefålets protokoll följande: »Från statsintressets synpunkt vore man frestad påstå, att det vore fördelaktigare att icke ha en kommandant i Boden, som vore över 60 år, men från individens synpunkt sett kunde det kanske för somliga vara fördelaktigare att tjäna med överstes lön till 65 år, för andra däremot fördelaktigare att få avgå vid 60 år med överstes pension. För individen vore det fördelaktigast att äga valfrihet att antingen kunna gå vid 60 år eller att

Ang. ändring i grunderna för pensionering av arméns befäl och underbefäl m. m.
(Forts.)

Ang. ändring i
grunderna för
pensionering
av arméns
befäl och
underbefäl
m. m.
(Forts.)

få sitta kvar till 65 år med överstes lön.» Generallöjtnant Tingsten anhöll att till samma protokoll få antecknat, att det enligt hans mening icke kunde anses lämpligt att låta kommandanten i Boden kvarstå till uppnådda 65 levnads- och 35 tjänstår, utan hade nämnda kommandant, i avseende å levnads- och tjänstår för erhållande av pension bort likställas med överste. Jag tillåter mig att tillägga detta tungt vägande uttalande stor betydelse vid frågans militära bedömande.

I fråga om kavalleriinspektören och hans åldersgräns hava icke några militära myndigheter uttalat sig, vilket jag finner anmärkningsvärt, varemot arméns pensionskassa hyst någon tvekan, om åldersgränsen bör bestämmas till 60 eller 65 år.

Med hänsyn till de synpunkter, jag funnit böra läggas på frågan om pensionsåldersgränsen för dessa militära beställningshavare, torde det rätta vara att bestämma den till 60 och icke till 65 år, och detta lika väl för militärbefälhavaren på Gottland som för inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden. Emellertid lärer det vara uteslutet att vid denna riksdag göra ändring rörande den förstes, nämligen militärbefälhavarens på Gottland, åldersgräns, men skulle riksdagen gå med på att sätta ned de andras, vore det en jämförelsevis lätt sak för riksdagen att framdeles flytta ned åldersgränsen även för militärbefälhavaren på Gottland till 60 år, eftersom han bör stå i samma kategori som de båda andra.

Herr talman, på grund av vad jag haft äran anföra, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring, att inspektören för kavalleriet och kommandanten i Boden flyttas ned från mom. a till mom. b uti ifrågasvarande punkt 2.

Herr statsrådet M ö r c k e: Såväl i den kungl. propositionen som i bankoutskottets hemställan har man följt den principen, att de tre ifrågasvarande befälhavarna, militärbefälhavaren på Gottland, kommandanten i Boden och kavalleriinspektören, vilka alla innehava överstes avlöning jämte ett arvode av 1,000 kronor, skulle få samma pensionsålder. För militärbefälhavaren på Gottland är ju pensionsåldern redan bestämd till 65 år, och för kommandanten i Boden har ju krigsbefälet år 1913 uttalat sig för att också sätta pensionsåldern till 65 år. Likaledes har statskontoret för den enligt härordningen 1914 nyinrättade kavalleriinspektörsbefattningen föreslagit 65 år. I den kungl. propositionen har man nu följt i dessa båda avseenden: krigsbefälet 1913 i avseende på kommandanten i Boden och statskontoret i avseende på kavalleriinspektören och föreslagit 65 levnadsår såsom pensionsålder. Ja, det är ju det, att man utan tveivel kan, såsom reservanten gjort, anmärka, att det kan inträffa ett sådant förhållande, att dessa viktiga poster skulle kunna besättas med personer, som icke vore fullt fältdugliga. Men vad som gjort att jag kunnat vara med på detta har varit den omständigheten, att dessa tre förut varit överstar och sålunda verkligen äro pensionsmässiga vid 60 år. Det kan ju icke förnekas, vad som också den föregående talaren nämnde, att detta ju är att på nytt införa respit-

år, men jag har ändå trott mig ur rent militär synpunkt kunna vara med om detta, därför att det finnes en möjlighet i Kungl. Maj:ts hand att avlägsna en sådan person redan vid 60 år, om han icke besitter full vigör för tjänstens utövande. Nu kan man säga, att det är en utväg, som Kungl. Maj:t ogärna tillgriper. Ja, det kan vara tillämpligt på de nuvarande regementscheferna, som, om de avlägsnas från sina platser innan de nått 60 år, få endast överstelöjtnants pension. Det kan hända, att man drager sig något för sådant, men i detta fall kan man icke behöva draga sig, då pensionen blir lika stor, utan jag är övertygad om att Kungl. Maj:t, ifall han finner en av de ifrågasvarande personerna icke fylla sitt värv, utan vidare avlägsnar honom från hans befattning. Här behöver man icke hava några kon-siderationer, då pensionerna äro lika stora.

Det är dessa skäl, som föranlett mig att tillstyrka Kungl. Maj:t att välja den högre pensionsåldern. Jag vill ingalunda förneka, att rent militäriskt sett reservantens förslag innebär en fördel, men jag anser icke denna fördel vara så stor, att man för den skull borde rent av kräva nedsättning av pensionsåldern. Detta har varit min ställning till frågan.

Herr Ericson, Hans: Det var tydligen icke med någon vidare stor entusiasm, som herr statsrådet talade för den kungl. propositionen, och herr statsrådet förnekade icke att det från militär synpunkt skulle vara en väsentlig fördel, därest pensionsåldern kunde sättas till 60 år i stället för till 65.

För min del skulle jag vilja instämma i herr Hallins yttrande och ytterligare här understryka ett par av de synpunkter han framlade.

Såvitt jag kan finna, gick förra årets riksdag in på att taga bort respitåren just i det syftet, att befälet skulle vara ungt samt hava god fältduglighet. Icke minst kavalleriinspektören bör besitta vigör, men jag frågar, huru många personer vid fyllda 60 år kunna antagas äga den spänstighet, som en sådan man behöver för att, om jag så får säga, gå i spetsen för det svenska kavalleriet. Jag tycker, att den väg, som propositionen här angiver och utskottet följt, strider mot den uppfattning, som förra årets riksdag gick in för.

Jag skulle också vilja uttala en förundran över att icke de militära myndigheterna blivit satta i tillfälle att yttra sig beträffande kavalleriinspektörens pensionsålder.

Herr statsrådet yttrade, att man följt statskontorets utlåtande, och det är ju klart, att statskontoret för sin del har intresse av att ställa det så billigt som möjligt, såvida icke militära skäl kunna anföras mot förfarandet. Mig synes, att militära skäl med fog kunna anföras mot att höja pensionsåldern till 65 år för kavalleriinspektören, och därför får jag, herr talman, varmt förordade den av herr Hallin avgivna reservationen. Och det förefaller som om man beträffande kommandanten i Boden nu borde intaga samma ståndpunkt. Det blir en senare fråga, huruvida även

Ang ändring i grunderna för pensionering av arméns befäl och underbefäl m. m.
(Forts.)

Ang. ändring i grunderna för pensionering av arméns befäl och underbefäl m. m.

för militärbefälhavaren på Gottland bör bestämmas en pensionsålder av 60 år. Just den omständigheten, att riksdagen stannat vid överstes beställning för samtliga dessa funktioner tyder enligt mitt förmenande på, att riksdagen också vill draga konsekvenserna därav och icke gå med på en pensionsålder, som är högre än den, som är förenad med sådan beställning.

(Forts.)

Herr von Stapelmohr: Jag ber till en början få erinra, att kavalleriinspektörsbefattningen var uppförd på generalitetets stat till och med år 1902, men då vid det årets urtima riksdag Kungl. Maj:ts förslag till härväsendets ordnande behandlades, beslöt riksdagen att indraga lönen och i stället anslå ett arvode på 2,500 kronor att tilldelas den av kavalleriets överstar, som förordnades till kavalleriinspektör. I det förslag till ny härordning, som Kungl. Maj:t förelade 1914 års senare riksdag, upptog Kungl. Maj:t tre nya generalsbeställningar på generalitetets stat, nämligen en inspektör för infanteriet, en inspektör för militärläroverken och en kavalleriinspektör. Alla skulle hava löneförmåner och pensioner i överensstämmelse med vad som gällde för generalsbefattningar, för vilka pensionsrättsåldern är 65 år. Det är väl klart, att, innan Kungl. Maj:t framlade sin proposition för riksdagen, den undergått noggrann granskning av militärt sakkunniga män, och då dessa ansett sig kunna förorda, att pensionsåldersgränsen för kavalleriinspektören skulle utsträckas till 65 år, kan jag icke förstå, att föregående talare kan hava skäl för det påståendet, att inga militärer fått uttala sin mening om denna del av frågan.

Riksdagen godkände emellertid icke Kungl. Maj:ts förslag rörande uppförande av kavalleriinspektören på generalitetets stat, men beslöt införande av en ny befattning med överstes löneförmåner jämte arvode av 1,000 kronor. Lönefrågan blev således klar, men pensionsfrågan blev i någon mån oavgjord, och nu har Kungl. Maj:t framlagt den saken för riksdagen för att få den slutligen prövad och ordnad.

I statsrådsprotokollet, som åtföljer den kungl. propositionen, finnes omförmänt, att statskontoret, som avgivit yttrande i frågan, ansett, att pensionsåldern för kavalleriinspektören borde utsträckas till 65 år, såvitt icke militära skäl bestämt talade däremot. Sedan har statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet enligt protokollet yttrat, liksom han nyss här gjort, att han icke ansåge några särskilda skäl finnas att sätta pensionsåldern annorlunda för kavalleriinspektören än för militärbefälhavaren på Gottland, för vilken nu gäller bestämmelse om 65 års ålder för pensionsrätt. Nu har emellertid en reservant här framhållit, att man icke kan påräkna, att kavalleriinspektören intill den åldern av 65 år skall hava tillräckligt kroppslig vigör och fältduglighet. Ja, jag får säga, att det nog varit vanskligt för utskottet att ingå i grundlig prövning av huruvida tjänstduglighet kan finnas hos kavalleriinspektören till 65 års ålder, varför utskottet rättat sig huvudsakligen efter handlingarna i målet och därefter bildat sin mening; och det torde vara ursäktligt, om utskottet

haft svårt att se frågan från kavalleristisk synpunkt, ty såvitt jag vet, äro bankoutskottets ledamöter icke några ryttare, åtminstone icke jag. Men vid bedömandet av frågan bör man också taga hänsyn till den uppgift, som är föresatt kavalleriinspektören.

Härom har departementschefen yttrat i statsrådsprotokollet till 1914 års senare riksdag: »Kavalleriet måste för framtiden ständigt hava en målsman, som helt kan ägna sin tid och sitt intresse åt vapnets enhetliga utbildning och förkovran.» Detta tyder på att kavalleriinspektören icke skall föra befäl över kavalleriet, åtminstone icke i den bemärkelse som en arméfördelningschef över sin fördelning. Men då pensionsåldern för arméfördelningschef, vilken har en mera omfattande verksamhet och, jag vågar påstå, mer ansträngande tjänstgöring, är satt till 65 år, lär man också hava skäl antaga, att kavalleriinspektörens tjänstduglighet skall räcka lika länge.

Inom utskottet har man icke förbisett, att kavalleriinspektören, under förutsättning att han i övrigt fyller de för överste föreskrivna pensionsvillkor, äger taga avsked med pension redan vid 60 år, och att det sålunda skulle bliva ett slags respittid för honom att få stanna kvar till 65 år. Men utskottet har icke ansett det vara bestämmande för sig i denna fråga, ty det kan enligt utskottets förmenande vara förenat med stor fördel för Kungl. Maj:t att få hava en intresserad, energisk och för sin tjänst fullt duglig person kvar till 65 år. Skulle emellertid kavalleriinspektören under tiden 60—65 års ålder visa sig förlora de egenskaper, som oundgängligen fordras av honom, har Kungl. Maj:t medel i sin hand att få en sådan man ersatt med en yngre och friskare kraft.

Beträffande kommandanten i Boden så gäller för honom för närvarande en pensionsrättsålder av 60 år, och det ifrågasättes nu att utsträcka tiden till 65 år. Herr statsrådet har nyss erinrat om att krigsbefälet, som 1913 var samlat och avgav yttrande över förslaget till lag angående militära och civilmilitära tjänstemäns pensionering, uttalade, att pensionsåldern för kommandanten i Boden borde höjas till 65 år. Men en talare, herr Hallin, har sökt förringa betydelsen av detta uttalande därmed, att kommandanten i Boden, som deltog i krigsbefälets förhandlingar, förklarade sig för sin del anse, att pensionsåldern för kommandanten borde bestämmas till 60 år. Ja, men det är väl ganska förklarligt, att utskottet ansett sig icke kunna underkänna den mening, som uttalats av krigsbefälets flertal, ty man får väl antaga, att hos detta flertal fanns tillräcklig insikt och erfarenhet för att rätt bedöma saken.

Jag skall med dessa ord tillåta mig att hemställa om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å förevarande utlåtande vore yrkat, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Hallin*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att de i mom. a) förekommande orden »inspektören för kavalleriet, kommandanten i Boden» överflyttades till mom. b).

Ang. ändring i grunderna för pensionering av armens befäl och underbefäl m. m.
(Forts.)

Äng. ändring i
gränderna för
pensionering
av arméns
befäl och
underbefäl
m. m.
(Fortn.)

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutsrottet hemställt i sitt utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den av herr Hallin under överläggningen föreslagna avfattning.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 50;

Nej — 42.

Föredrogs änyo bankoutsrottets den 21 och 23 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 24, i anledning av väckt motion om beredande behandling överlämnats till bankoutsrottet, hade herr *Öst-*eventuell höjning av bankens inlåningsränta.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 38, vilken för beredande behandling överlämnats till bankoutsrottet, hade herr *Öst-*ling hemställt, att riksdagen ville avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t därom, att, i händelse Kungl. Maj:t skulle finna lämpligt förordna om förhöjning av postsparbankens inlåningsränta till 4 procent, riksdagen för sin del medgäve att postsparbanken ägde att av den banken hos riksgäldskontoret tillerkända kredit årligen, mot framtida återbetalningsskyldighet, bekomma ersättning för den förlust, som postsparbanken finge vidkännas på grund av den ökade utgift som föranleddes genom den ifrågakända ränteförhöjningen, i den mån denna förlust ej täcktes av den på bankens rörelse uppkomna vinsten.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hemställt, att förevarande motion I: 38 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Öst*ling: Herr talman, mina herrar! Som kammaren behagade finna, ansåg jag mig vid riksdagens början böra i den nu föredragna motionen påkalla riksdagens uppmärksamhet på den låga räntesats, som postsparbanken utbetalade för hos densamma insatta

medel, och den följd därav, som i form av minskade insättningar och ökade utlagningar förekomme.

Jag anvisade också en möjlig utväg för postsparbanken att kunna med till buds stående medel genomföra en höjning av denna räntesats. Sedan jag avgivit motionen, har emellertid postsparbankens styrelse till sin till Kungl. Maj:t avgivna redogörelse angående det ekonomiska resultatet av bankens verksamhet år 1914 fogat en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte bestämma, att bankens inlåningsränta från och med den 1 juli detta år höjes till 4 %. Tillika framgår av bankens senaste bokslut, att saken kan ekonomiskt ordnas, utan att postsparbankens kredit hos riksgäldskontoret därför behöver anlitas.

Då jag förutsätter, att Kungl. Maj:t bifaller styrelsens förslag och jag sålunda nått mitt syfte, har jag, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Herr statsrådet *Stenberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

- nr 154, med förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor;
- nr 156, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 21 september 1906 om automobiltrafik;
- nr 158, angående fyllnadspension till länsmannen N. M. H. Sunding;
- nr 159, angående understöd åt änkor och barn efter vissa till följd av explosioner vid Stockholms tygstations laboratorium samt Åkers krutbruk omkomna personer;
- nr 160, angående pension till en förman och vissa arbetare vid statens järnvägar;
- nr 161, angående anslag till resekostnader för meddelösa arbetssökande;
- nr 162, angående särskild ersättning till vissa flottan tilldelade värnpliktiga under mobiliseringstjänstgöring;
- nr 163, angående ersättning till vissa diplomatiska och konsulara tjänstemän i utlandet för kursförlust i anledning av kriget;
- nr 164, angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande; och
- nr 165, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstörmsbefälsutbildning.

Herr *Widell* avgav en motion nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt utgivande av ny upplaga av handboken Sveriges land och folk.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 26 innevarande månad beviljades herr Åström på grund av ett nu uppläst läkarintyg av följande lydelse:

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr disponenten *A. Åström* lider av sjukdom, som gör det för honom i synnerligen hög grad önskvärt att för densamma omedelbart erhålla vård vid kurort, intygas härmed.

Stockholm 24 april 1915.

T. Lamberg,
Legit. läkare.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner:

nr 156, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 21 september 1906 om automobiltrafik; och

nr 165, med förslag till lag om skyldighet för vissa värnpliktiga att under år 1915 undergå landstormsbefälsutbildning.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet avlämnade propositioner:

nr 158, angående fyllnadspension till länsmanen *N. M. H. Sunding*;

nr 159, angående understöd åt änkor och barn efter vissa till följd av explosioner vid Stockholms tygstations laboratorium samt Åkers krutbruk omkomna personer; och

nr 160, angående pension till en förman och vissa arbetare vid statens järnvägar.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen avlämnade propositioner:

nr 161, angående anslag till resekostnader för meddelösa arbetssökande;

nr 162, angående särskild ersättning till vissa flottan tilldelade värnpliktiga under mobiliseringstjänstgöring;

nr 163, angående ersättning till vissa diplomatiska och konsulara tjänstemän i utlandet för kursförlust i anledning av kriget; samt nr 164, angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 154, med förslag till ändrad lydelse av § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor.

Justerades tretton protokollsutdrag för dena dag, varefter kam-
marens sammanträde avslutades kl. 2 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.